

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาถึงลักษณะภูมิคุ้มกันทางทรัพยากรป่าไม้ 2.ศึกษาเงื่อนไขการสร้างภูมิคุ้มกันทางทรัพยากรป่าไม้ 3.ศึกษากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางทรัพยากรป่าไม้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกอย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการร่วมเวทีเสวนาชุมชน ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะภูมิคุ้มกันทางทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน พบว่ามี 6 ลักษณะ ประกอบด้วย 1.กฎระเบียบ ในการสร้างความเข้าใจในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน ข้อห้าม บทลงโทษ 2.การเรียนรู้ด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ผ่านการเรียนรู้ในระบบการศึกษา การฝึกอบรม การศึกษาดูงานและการกล่อมเกลามาจากชุมชน 3.วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ 4.ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในเชิงอนุรักษ์ 5.กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ป้องกันและกิจกรรมปลูกสร้างจิตสำนึก 6.การสร้างระบบสิทธิทำกินรวมของชุมชน ส่งผลให้เกิดการกระจายการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเท่าเทียมและแบ่งพื้นที่ป่าออกจากที่ทำกินอย่างชัดเจน ตัวชี้วัดสำคัญคือความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้ โดยความหลากหลายของระบบนิเวศป่าไม้ พบมีป่า 4 ชนิดในพื้นที่ ได้แก่ ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรังและป่าชันน้ำหรือป่าพรุน้ำจืด ความหลากหลายของชนิดพรรณไม้และพันธุ์สัตว์ พบว่ามีพืชอาหารป่า 137 ชนิด เห็ดที่ชุมชนบริโภค 33 ชนิด สมุนไพร 141 ชนิด สัตว์ป่าและแมลงที่ชุมชนบริโภค 57 ชนิด และนกที่ท้องถิ่นจำนวน 81 ชนิด แสดงถึงการมีความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้ในระดับที่สูงมีอัตราในการเกิดขึ้นทดแทนกันได้ในระบบนิเวศ

2. เงื่อนไขในการสร้างภูมิคุ้มกันทางทรัพยากรป่าไม้ มี 2 ลักษณะ คือ 1.เงื่อนไขภายใน ประกอบด้วย ภาวะวิกฤติการณ์จากความเสื่อมโทรมของพื้นที่ดินน้ำลำธารในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการลุกขึ้นมาจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนอย่างจริงจัง การสร้างกลุ่มอนุรักษ์เป็นแกนนำในการขับเคลื่อน ภาวะผู้นำในการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการป้องกันป่า การได้รับเกียรติภูมิด้านการอนุรักษ์และความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ 2.เงื่อนไขภายนอก เกิดจากการเข้ามาของโครงการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนแม่กวาง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ การสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาโดยนักพัฒนา การสร้างเครือข่ายชุมชนและการสร้างพันธมิตรร่วมในการอนุรักษ์

3. กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางทรัพยากรป่าไม้ประกอบด้วย 3 กระบวนการหลัก คือ กระบวนการสร้างความตระหนัก อันเกิดจากการรู้จักการสรุปทเรียนจากวิกฤติการณ์และประสบการณ์ที่ผ่านมา การเรียนรู้ตนเอง ชุมชนและทรัพยากร กระบวนการก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์เพื่อขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากร และกระบวนการดำเนินงาน อันประกอบด้วย การวางแผน การเตรียมการ การปฏิบัติการ การสรุปการเรียนรู้ การปรับปรุงพัฒนา ซึ่งผลจากการสร้างระบบภูมิคุ้มกันสะท้อนให้เห็นลักษณะการทำงานของระบบภูมิคุ้มกันในชุมชน 2 ระดับ คือ ระดับที่เป็นสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์สมมุติ ที่เกิดการทดสอบระบบการคิด ความเข้าใจ และแนวทางในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ เหตุการณ์จริง พบว่ามีลักษณะการเข้าไปปกป้องทรัพยากรป่าไม้ มีวิวัฒนาการในการป้องกันที่สะท้อนระดับวิธีการในการจัดการปัญหาอย่างเป็นกระบวนการและมีเหตุผลเพิ่มขึ้น มีการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน พันมิตรและผู้รู้จากนอกชุมชน เพื่อจัดการปัญหาที่กระทบต่อทรัพยากรในพื้นที่

The main objectives of this research were to investigate : 1) the forestry resource immunization characteristics; 2) the conditions for establishing the forestry resource immunization; and 3) to study the process of building up forestry resource immunization based on H.M. The King's sufficiency economy approach. In this study, which was conducted qualitatively, data were collected from primary sources, detailed but informal interviews, participatory and non-participatory observation, and community forum. Results of the study could be summarized as follow:

1. The characteristics of forestry resource immunization in the community showed six types: 1) regulations used in creating understanding towards joint benefits from the forest including the restrictions and penalties; 2) learning of forest research management through studying, training, educational town and community persuasion; 3) culture, traditions, beliefs and wisdom towards forest resource management; 4) characteristics of conservation usage of forest resources; 5) activities on conservation, rehabilitation, protection and building awareness; and 6) creating a cultivation rights system for the community, which led to equal land use and clear distribution of cultivation lands. Important indicators included bio-diversity of forest resources with ecological diversity shown in four types of forest such as dry virgin forest, mixed forest, swamp forest. Diversity in flora and fauna showed 137 varieties of edible forest plants, 33 types of mushrooms consumed by the community, 141 varieties of herbal plants, 57 varieties of forest animals and insects consumed by the community and 81 varieties of native birds, thus indicating that forest bio-diversity had a high rate of ecological replacement.

2. The study on the conditions for building up forest resource immunization showed two characteristics: 1) critical conditions due to land erosion of river basin within the community which served as an important driving force that propel actual actions towards forest resources in the community, creating conservation group as key to driving force, leadership conditions in supporting and promoting forest protection, and receiving commendations in conservation and in continuing the implementation of conservation activities; and 2) external conditions due to the involvement of the royal Khun Mae Kuang forest development project, establishing learning and development process by development agents, creating community networking and building up conservation alliance.

3. The process of building up the forest resource immunization consisted of three processes, namely: process of creating awareness based from the knowledge of lessons learned from previous crisis and experience, self, community and resource learning; process of forming conservation groups as driving force of resource management; and process of implementation which included planning, preparation, action, learning summary and development/improvement. Results from the establishment of immunization system reflected working characteristics of the community, as indicated by two levels: level of similar or assumed situation that created the review of ideas, understanding and guidelines in the protection of forest resources, and level of actual situation. It was found that the manner of governance of forest resources has evolved from the protection that reflected the level of problem management as a process and an additional reason, with linkages of community networking, alliance and knowledgeable people from outside of the community in order to manage the problems that affect land resources.